

Erkki-Sven Tüür 50: mees, kes

ARVAMUSED

Peeter Jalakas
lavastaja,
Tüüri sõber

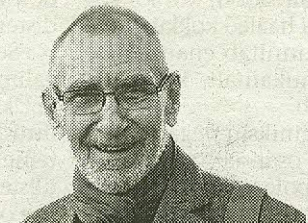
Minu tutvus Erkki-Sveniga algas 1990ndate alguse talvel Von Krahli baaris. Oli varane hommikutund ja enamik külatajast lahkunud, koristaja oli juba toolid laudadele asetanud ja askeldas eemal, ent laval istus tiibklaveri taga Erkki-Sven Tüür ja esitas kirgliku väarikusega oma laule In Spe repertuaarist. Laule, mis mul mingil perioodil täiesti peas olid. Ega ma päris täpselt mäleta, kas püüdsin ise kaasa musitseerida või vaatlesin toimuvat eemalt, igitahes sealt me tutvus algas ja sellest hommikust alates oleme suhelnud üsna regulaarselt.

Sel taustal on kummaline, et me vastastikuse sümpaatia seni ainsaks käegakatsutavaks viljaks on jäänud üks mu kunagine lavastus, kus Erkki-Sven hoopis näitlejana üles astus. Täpsemalt küll teeklaasil musitseeriva heliloojana – tehes seda talle omase sarmi ja enesestmõistetavusega.

Ühist ooperit oleme arutanud/plaaninud tänaseks juba üle kümne aasta, ent ometi on see erinevail põhjusil ikka edasi lükkunud. Täna looritab seda võimalikku esietendust juba ebausuga segatud hirm. Et mida teha siis, kui see esietendus kord aset peaks leidma? Oleks üks ettekääne vähem, et kokku saada ja ilmaasju arutada.

Olles ise peamiselt tonaalse muusika austaja, ei oska ma Erkki-Sveni loomingut tonaalse/atonaalse teljel isegi liigitada. Seal paistab olevat parasjagu mõlemat, ent ometi tekib nende kooslust miski täiesti eriline harmoonia. Ma arvan, et seda võiks nimetada näiteks tasakaalutungiks. Üleüldse näib, et püüd tasakaalu, harmoonia poole on Erkkile omane. Lisaks sellega kaasnev põhjalikkus ja järjekindlus.

Need on omadused, mida oskab hinnata nii muusikakriitik kui Hirmuste talumees. No ja seda nad ka teevad. Liitun nendega minagi ja saadan värskete juubilarile oma hirmuseguse tervituse: ajatut rõõmu ja lõppematut hetke ning – äkki me selle ooperiga veel kannataks pisut?

Veljo Tormis
helilooja

Erkki-Sven Tüüri muusika toetub väga tugevalt maisele pinnale ja sellega ta küüniib esile Eesti kaasaegses muusikas, mis suures osas kipub olema virtuaalse uue tegelikkuse loomine. Tüüri teosed on aga maised heas mõttes, see tähendab, et tema muusika on loodud otsekuu reaalselt olemasolevatest materjalidest. Ta on heliloojana kahe jalaga maas vaatamata kõigile tema keerukatele struktuursetele uuendustele.

Enamiku aja mere taga Hiiumaal elav Erkki-Sven Tüür on öelnud, et tema kujutlus

TÜÜR ELUST JA MUUSIKAST

Mida ECMi festival Eesti muusikaelule juurde annab? Mingi tühik peab ju olema, et tekiks vajadus.

Ega mina Eesti muusikaelu nii ei analüüsi, et mis puudu on. Enamiku ajast elan ju mere taga. Kui mulle tehti ettepanek hakata festivali nõustama, olin nõus, sest mul on ECMi juhtkonnaga soojad loomingulised sidemed. Ja minu ülesanne on olnud see kimbuke kontserte välja pakkuda. See näitab ühe plaadifirma valikut – miks ja mida – ning selle mitmekülgust. /.../ Ka eksperimentaalsetel projektidel on siin oluline osa. Nii saab luua silla džassi ja komponeeritud

muusika vahele, kui need ühisess kiirtevihku asetada. Sellise kontseptsiooni poolest on see meie muusika elus, mulle tundub, et ainulaadne.

Sirp, 6.2.2009
intervjuust Heili-Vaus Tammela

Kui palju on teid kujundanud lapse põlv?

Eks me kõik kanna oma lapse põlve mõnel moel kaasas. Oma osas on kindlasti isa klassikalise muusika plaadikogul, ta mängis ka väga hästi klaverit – näiteks Beethoveni sonaate. Kuid ta õpetas mind ka lindude häält kuulama – sõitsin palju üle

Sven Tüür 50: mees, kes püüdleb

Peeter Jalakas
lavastaja,
Tüüri sõber

neniga algas 1990nda-
Krahli baaris. Oli va-
d ja enamik külasta-
juba toolid laudade-
al, ent laval istus tiib-
ja esitas kirgliku vää-
repertuaarist. Laule,
täiesti peas olid. Ega
as püüdsin ise kaasa
oimuvat eemalt, iga-
ja sellest hommikust
a regulaarselt.

te, et me vastastikuse
gakatsutavaks viljaks
e lavastus, kus Erkki-
astus. Täpsemalt küll
loojana – tehes seda
mõistetavusega.

tanud/plaaninud tä-
ta, ent ometi on see
lõukunud. Täna loo-
ndust juba ebausuga
siis, kui see esieten-
Oleks üks ettekääne
maasju arutada.

alse muusika austaja,
ningut tonaalse/ato-
eal paistab olevat pa-
tekitab nende koos-
rmoonia. Ma arvan,
eks tasakaalutungi-
sakaalu, harmoonia
saks sellega kaasnev

la oskab hinnata nii
e talumees. No ja se-
ndega minagi ja saa-
a hirmuseguse tervi-
matut hetke ning –
kannataks pisut?

Enamiku aja mere taga Hiiumaal elav Erkki-Sven Tüür on öelnud, et tema kujutluspilti kujundas peamiselt see, et kodus kõlas ko

TÜÜR ELUST JA MUUSIKAST

Mida ECMi festival Eesti muusikaelu juurde annab? Mingi tühik peab ju olema, et tekiks vajadus.

Ega mina Eesti muusikaelu nii ei analüüsi, et mis puudu on. Enamiku ajast elan ju mere taga. Kui mulle tehiti ettepanek hakata festivali nõustama, olin nõus, sest mul on ECMi juhtkonnaga soojad loominguilised sidemed. Ja minu ülesanne on olnud see kimbuke kontserte välja pakkuda. See näitab ühe plaadifirma valikut – miks ja mida – ning selle mitmekülgust. /.../ Ka eksperimentaalsetel projektidel on siin oluline osa. Nii saab luua silla džäss ja komponeeritud

muusika vahele, kui need ühisesse kiirtevihku asetada. Sellise kontseptsiooni poolest on see meie muusika-elus, mulle tundub, et ainulaadne.

*Sirp, 6.2.2009,
intervjuust Heili-Vaas Tammele*

Kui palju on teid kujundanud lapsepõlv?

Eks me kõik kannu oma lapsepõlve mõnel moel kaasas. Oma osa on kindlasti isa klassikalise muusika plaadikogul, ta mängis ka väga hästi klaverit – näiteks Beethoveni sonaate. Kuid ta õpetas mind ka lindude häält kuulama – sõitsin palju ük-

sinda jalgrattaga, mul olid omad mängud. Kodus kõlas kogu aeg muusika ning kindlasti see midagi ka mu kujutusmaailmas kujundas. Oluline on ka see, et kodu oli äärmiselt kaitstud ja kindel koht: isa ja ema said väga hästi läbi, toetasid üksteist terve pika elu.

*Postimees, 10.10.2005,
intervjuust Kristel Kossarile*

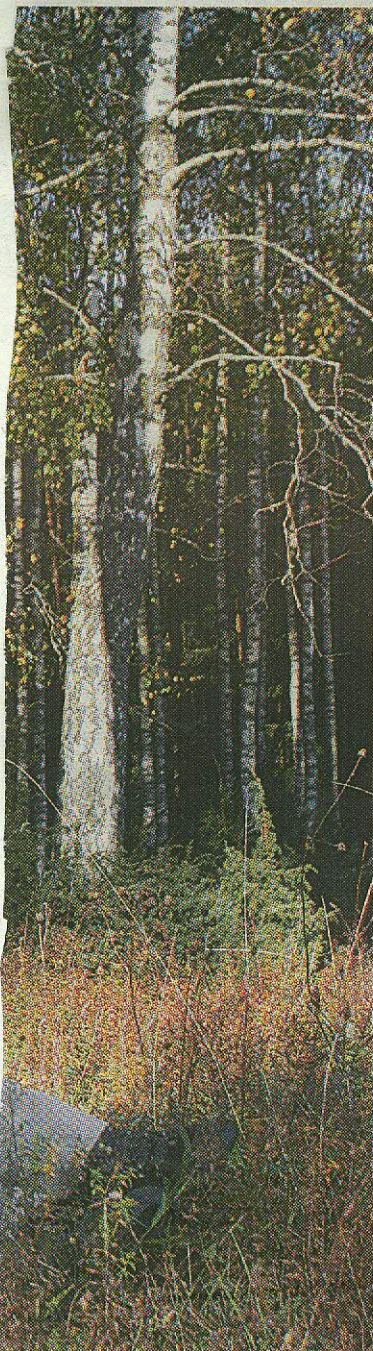
Palju sul üldse jääb aega omaette olemiseks, et enese ja maailma asjade üle järele mõelda?

Selle kandi pealt on elu mulle kuidagi järjest soodsamaid võimalusi te-

Veljo Tormis
helilooja

ka toetub väga tuge-
a sellega ta küünib
muusikas, mis suures
uue tegelikkuse loo-
naised heas mõttes,
ika on loodud otse-
materjalidest. Ta on
is vaatamata kõigile
etele uuendustele.

harmoonia poole

eg muusika. Fotod: Peeter Langovits

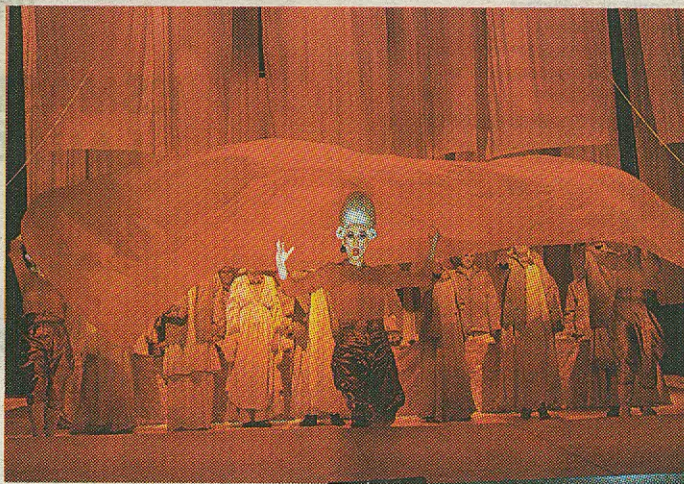
itanud ja selle üle on mul põhjust ännulik olla. Ma ei taha siin väita, et kogu minu teatav nii-öelda eraldatuses mööda saadetav aeg oleks sisustatud ainuüksi pingelise mõtetegevusega. Väga hästi mõjub ka lihtsalt mittemidagitegemine. Väikeste pöördumatute muutumiste jälgimine. Näiteks vaatan läbi puuvõrade talvise päikese liikumist. Maailma asjadega on aga nii, et nad ei muutu kahuks kohe kuidagi – ei paremaks ega halvemaks, mõtlen ma neist siis kui palju ja kuidas tahes.

Muusika, 5/2003,
intervjuust Anneli Remmele

ERKKI-SVEN TÜÜR

- Sündinud 16.10.1959 Kärđlas.
- Eesti Heliloojate Liidu liige alates 1985. Tüür alustas muusikuteed 1970ndate teisel poolel progressiivrokiansambli In Spe liidrina, olles mõjutatud King Crimsoni ja Frank Zappa, Yesi ja Genesisi loomingust. Tema professionaalne helilooming sai tuntuks 1980. aastate keskel.
- Põhiosa Tüüri loomingust moodustab instrumentaalmuusika. Ta on kirjutanud kuus sümfooniat, instrumentaalkontserte, kammerteoseid ja ooperi.
- Püüdlust vastandada ja ühendada tonaalset ja atonaalset, pulseerivat ja mittepulseerivat sfääri jms on helilooja tähistanud terminiga «metakeel». Kirjeldatud meetod kajastub näiteks teostes «Zeitraum» (1992), «Arhitektoonika VI» (1992), «Crystallisatio» (1995) ja «Kolmandas sümfoonias» (1997). Tema lavamuusika hiilgeteoseks on 2001. aastal valminud ooper «Wallenberg».
- Erkki-Sven Tüür õppis löökpillimängu ja flööti G. Otsa nimelises Tallinna muusikakoolis (1976–1980) ning kompositsiooni professor Jaan Räätsa juhendamisel Tallinna konservatooriumis (1980–1984). Ta on end täiendanud ka Lepo Sumera juures ning elektronmuusika alal Karlshutes. 1979. aastal asutas Tüür progressiivrokiansambli In spe, mille koosseisus oli helilooja, flötisti, klahvpillimängija ja lauljana tegev aastani 1983. Läbimurdeteoseks kujunes 1989. aastal valminud «Insula deserta», mille esiettekandele Soomes (Keski-Pohjanmaan kammerorkester Juha Kangase juhatusel) järgnesid välistellimused nii Soomest kui ka kaugemalt.
- Temalt on teoseid tellinud ka American Wind Symphony Orchestra («In the memory of clear water», 1990), Stockholmi saksofonikvartett («Lamentatio», 1995), festival Bachwoche Ansbach («Lighthouse», 1997), Frankfuri raadio sümfooniaorkester («Viulikoncert», 1998, «Klaverikoncert», 2006), Cabaza löökpillikvartett («Motus II», 1998), Dortmundi ooperiteater («Wallenberg», 2001) jt. Tüüri helitööd on kõlanud paljudel festivalidel Torontos, New Yorgis, Walesis, Viinis, Huddersfieldis, Helsingis, Varssavis, Berliinis, Seattle'is, Strasbourgis, Salzburgis, Gstaadis, Celtenhamis, Oxfordis jm.
- Tüür on rahvusvahelise uue muusika festivali NYD üks kunstilisi juhete, ta on ka Eesti Muusikaakadeemia audoktor. Ta on saanud kahel korral Eesti muusika aastapremia (1987, 1988), EV kultuuripremia (1997), Balti Assamblee kultuuripremia (1998), kahel korral Suure Vankri preemia (1996, 1997), II klassi Valgetähe ordeni (2000), Eesti Muusikanõukogu aastapremia (2003) ning kahel korral Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia. 1995. aastal jõudis Tüüri «Reekviem» (Peeter Lilje mälestuseks) UNESCO heliloojate rostrumil Pariisis soovitatud teoste hulka. 2008. aastal avaldas Saksa kirjastus Schott Music Erkki-Sven Tüürist raamatu «Schwarze Milch und bunte Steine» (toimetaja Hans-Klaus Jungheinrich).

ALLIKAS: WWW.EMIC.EE

«Wallenberg» Estonia laval 2007. aastal.